ו א מיי' פי"ט מהל' מעשה"ק הל"ט :

תורה אור

בן ידיד א) זה אברהם דכתיב °מה לידידי בביתי" ויבנה ידיד זה בית המקדש דכתיב °מה ידידות משכנותיך לידיד זה הקב"ה דכתיב °אשירה נא לידידי" בחלקו של ידיד זה בנימין שנאמר °לבנימין אמר ידיד ה' ישכן לבטח עליו ויתכפרו בו ידידים אלו ישראל דכתיב °נתתי את ידידות נפשי בכף איביה" יבא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים יבא טוב זה משה דכתיב °ותרא אותו כי טוב הוא" ויקבל *טוב זו תורה דכתיב °כי לקח טוב נתתי לכם" מטוב זה הקב"ה דכתיב °טוב ה' לכל" לטובים אלו ישראל דכתיב °הטיבה ה' לטובים" יבא זה ויקבל זאת מזה לעם זו: יבא זה זה משה דכתיב °כי זה משה האיש ויקבל זאת זו התורה דכתיב °וזאת התורה אשר שם משה" מזה זה הקב"ה דכתיב °זה אלי ואנוהו" לעם זו אלו ישראל שנאמר °עם זו ב) קנית, א"ר יצחק בשעה שחרב בית המקדש מצאו הקב"ה לאברהם שהיה עומד בבית המקדש, אמר לו מה לידידי בביתי" אמר לו על עיסקי בני באתי אמר לו בניך חטאו וגלו אמר לו שמא בשוגג חטאו אמר לו °עשותה המזמתה" אמר לו שמא מיעוטן חטאו אמר לו הרבים" היה לך לזכור ברית מילה אמר לו °ובשר קודש יעברו מעליך" אמר לו שמא אם המתנת להם היו חוזרין בתשובה אמר לו °כי רעתיכי אז תעלוזי" מיד הניח ידיו על ראשו והיה צועק ובוכה ואמר לו שמא ח"ו שאין להם תקנה" יצתה בת קול ואמרה לו °זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך" מה זית זו אחריתו בסופו אף ישראל אחריתן בסופן, °לקול המולה גדולה הצית אש עליה ורעו דליותיו" אמר רבי חיננא בר פפא לקול מילהן של מרגלים ניתרועעו דליותיהן של ישראל *דאמר רבי חיננא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה °כי חזק הוא ממנו" *אל תיקרי ממנו" אלא ממנו" כביכול שאפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם מתקיף לה ר' ג) חייא בר חיננא האי "לקול המולה גדולה" "לקול *מלה" מיבעיא ליה" אלא אמר לו הקב"ה לאברהם קולך שמעתי ומלתי עליהם אני אמרתי ישתעבדו בארבע מלכיות כל אחת ואחת *כשיעור ארבע מלכיות השתא. כל חדא וחדא מאי דפסיק לה ואיכא דאמרי אני אמרתי בזה אחר זה עכשיו בבת אחת. אמר רבי יהושע בן לוי למה נמשלו ישראל לזית לומר לך מה זית אין עליו נושרין לא בימות החמה ולא בימות הגשמים אף ישראל אין להם בטילה עולמית לא בעוה"ז ולא בעולם הבא ד) ⟨ואמר⟩ רבי יוחנן, למה נמשלו ישראל לזית לומר לך מה זית אינו מוציא שמנו אלא ע"י כתיתה אף ישראל אין חוזרין למוטב אלא ע"י יסורין: **ר"מ אומר** ה) השאור בודה להן מתוכן ומחמיצן [וכו']: מאי חסירה או יתירה אמר רב חסדא ו) עיסת "השאור עבה נמצאת יתירה מדת העשרון רכה נמצאת חסירה, סוף סוף כי קא כייל לעשרון קא כייל רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו לכמות שהן היתה משערינן, ז) ולישקול פורתא מיניה וליחמציה מאבראי וליתיה ונילושיה בהדיה: גזירה דלמא אתי לאיתויי מעלמא: ת"ר **אין מחמיצין** בתפוחים

בן ידיד. בן אברהם דכתיב ביה מה לידידי בביתי כדמפרש דקרא בירמיה יא) שהיה מתפלל בבית המקדש על ישראל דמעיקרא כתיב ואתה אל תתפלל בעד העם הזה וכתיב בתריה מה לידידי בביתי וכמו חורבו כאברהם כדאמרי' בסמוך שמצאו הקב"ה לאברהם שהיה עומד בבית המקדש ומה שאומר "בברכה של מילה אשר קידש ידיד מבטן אומר ר"ת דהיינו אברהם יב) שנקרא ידיד כדאמרינן הכא וקדשו הקב"ה מן הבטן שהורם במודעם דכתיב באברהם כי ידעתיו וכתיב בירמיה (א) בטרם אצרך בבטן ידעתיך חוק בשארו שם זה יצחק שקראו הקב"ה יצחק עד שלא נולד וצאצאיו חתם באות ברית קודש זה יעקב כדכתיב (ישעיה כב) והצאצאים והצפיעות ומתרגמינן בניא ובני בניא ויש מפרשים ידיד זה יצחק שאר זה יעקב וצאצאיו אלו השבטים":

ולישקול פורתא מיניה. פי' ימדוד עשרון קמח וישקול פורתא וימעט עיסה ויכרוך העיסה במסלית וישמרנה בשאור "בעלמא עד שתקלקל הרבה ויעשה שאור ויחמץ את העשרון גזירה דילמא אתי לאיתויי מעלמא אי שרית ליה לחמצו מבחוץ ולהחזירו כאן הרואה שהוא מביאו מבחוץ ולשו בכאן ואינו מודד עכשיו העשרון סבור שהוא מוסיף על עשרון ואתי לאיתויי [שאור מעלמא] לבד העשרון הילך לר"מ בודה מתוכו עדיף ולר' יהודה [מביא מביתו] קודם מדידה עדיף ולשון שני שבקונטרס הוא עיקר:

אין מחמיצין לשתי הלחם וחלות תודה בתפוחים. דלא הוי חמץ מעליא דמי פירות אין מחמיצין כך פי' בקונטרס ומסקינן הכא דלכולי עלמא הוי חמץ נוקשה לכל הפחות והא דפליגי בפרק כל שעה (פסחים דף לו.) בעיסה שנילושה ביין ושמן ודבש רבן גמליאל אומר תישרף מיד פירוש שאין אדם יכול לשמרה שלא תחמיץ וחכ"א תאכל (מיד) דיכול ליזהר מחימוץ היינו כי כך הלכה ודקאמר להו רבי יהושע בן לוי לבניה יומא קמא לא תלושו לי בחלבא או בדובשא

עשותה המזמתה. כל מעשיהם ח) במזיד ובכוונה : **יעברו מעליך.** שהעבירו מעליהם מילה : **כי רעתיכי אז תעלוזי.** בשעת עליצותם מחזיקין יותר ברשעם ולא חוזרין בהן : **זית רענן.** סמוך להאי קרא דמה לידידי : **זית אחריתו בסופו.** שלוקטו ענפיו ואינו טוחן עד זמן גדול ואחר כך טוחן פירות הרבה ② **ליטנא אחרינא** שאין מתבשל מעט מעט כשאר אילנות אלא בסופו כולן יחד : **דליותיו.** ענפיו : **נתרועעו.** כלומר נשבר גאון כחם : **בעל הבית.** הקב"ה : **כל אחת ואחת כשיעור ד' מלכיות.** של עכשיו : **בזה אחר זה.** דהוו לדבעה שיעורין ועכשיו בבת אחת דהוי כוליה חד שיעורא אלא שיהו מפוזרין מקצתן משועבדים לבבל ומקצתן ליון [ומקצתן לפרס] ומקצתן לאדום : **פירות נאי יפים** . כלומר אמאי חסירה ואמאי יתירה : **עבה.** במעט מים מגובל נמצאת ס) ⟨חסירה⟩ כדפרישית : **עשרון קא כייל.** ומאי איכפת לן למימר איט קמח הוי חסר או יתיר הא בשעת מדה לאו קמח הוא : **לכמות שהן.** לכמות שהיו כבר כשהיה קמח משערין ליה : לשון קל ושנון **ונשקול פורתא מיניה כו'.** לרבי מאיר אמאי בודה מתוכו דאינו מן המובחר ולר' יהודה אמאי מביא שאור מביתו דאיכא למימר חסירה או יתירה : **נשקול פורתא מיניה.** לאחר שמדד עשרון סלת : **ונחמציה מאבראי.** במקום חמימות או יחמצנו בעיסה מחומצת עד שיתחמץ יפה והדר ונלישיה במקומו עם השאר : **גזירה דילמא אתי לאיתויי מעלמא.** אי שרית ליה לחמצו מבחוץ ולהחזירו כאן הרואה שהוא מביאו מן החוץ ולשו בכאן ואינו מודד עכשיו העשרון סבור שהוא מוסיף על העשרון ואתי לאיתויי שאור מעלמא לבד העשרון הילך לרבי מאיר בודה מתוכו עדיף ולרבי יהודה מביאו מביתו קודם מדידה עדיף :{**ליטנא אחרינא** ונשקול פורתא י) מקמח של עשרון לאחר שנמדד עם שאור שמביא מביתו יא) ולשוה בעיסה לאחר שאור שהביא מביתו אם עבה עבה ואם רך רך וניהדריה לתוך העשרון ואם עבה הוא יב) ורואה כשחסר העשרון עכשיו והאי רך נפח חסר יג) או (א) מה שהיה קמח בלאו שיעור שעכשיו צריך להוסיף עליו כאותו שיעור יד) שיש לך מן הסלת חוץ והאי רך חסר נפח של אותו שאור שהביא מביתו יותר מאילו היה קמח ובכך היה העשרון יתר ואם רך הוא יראה כמה העשרון גדול עכשיו יותר ממה שהיה כשהוא קמח והאי כשיעור זה טו) גדולו נמי נפחו של שאור ראשון ובכך היה העשרון חסר וכך יוסיף עליו : **גזירה דילמא אתי לאיתויי מעלמא.** שמא יכסה מקמח טז) עשרון אחר ויתן בעשרון לראות השיעור כמו שפירשתי ויערבנו אחר כך בזה ונמצא יתר{,לשון ראשון מצאתי בגליון : **אין מחמיצין.** לשתי הלחם יז] ⟨ותודה⟩ בתפוחים דלא הוי חמץ מעליא :

ומאי דתודה

דמי פירות אין מחמיצין

רב

[שבת קלב]

[עי' תוס' שבת קלב: ד"ה ידיד וכו' ועיין פרש"י שם]

רשלמא. רש"ק

רש"ק

רש"ק

[עי' רש"י סוטה דלא גרים ליה וכן בשאלתות ליתא ועי' [illegible]]

מולה רש"ק

מלכות מצרים

[גי' סוטה ר' יוחנן אמר]

[ברכות ב. [illegible]]

נ"ל יפירם רש"ק

סוטה לה. ערכין טו.

נ"ל יראה מה שחסר בעשרון עכשיו והאי רך נפח של אותו שאור חסר או מה שהיה קמח וכאותו שיעור כי כאותו שיעור ישליך מן הסלת רש"ק

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ליטנא אחרינא וכו' והאי שחסר כשיעור שבכיו והאי רך נפח חסר או מאילו היה קמח וכאותו שיעור :

◆

רבינו גרשום

פרידא : ואמר כו'. כי רעתיכי או תעלוזי . כלומר כמה שהיו טרכין להשרא היו שמחין : מה זית זה אחריתו בסופו . כלומר כל זמן שהוא בוסר הוא קטן והרבה הבשולו שמתבשל מתגדל ומתבשל ביחד : שאפי' בעל הבית . כביכול הוא כלומר מי שבראן אין יכול לקח: המולה גדולה . כמו המלה: השתא השלוי עליהן כל חדא וחדא כמה דפסיק לה . (לשעבר) [לשיעורה] ולא יותר : אני אמרתי . בכל מלכות ומלכות ישתעבדו בה ד' מלכיות בזה אחר זה: ועכשיו השלוי ונשתעבדו בהן בבת אחת : ר' מאיר השאור של חמץ שבתודה ושתי הלחם בודה מתוכו . בודה לשון מרביא כמו בודה מלבו : אלא מביא את השאור ממקום אחר ונותנו לתוך התודה וחוזר וממלא את המדה סולת על גבי השאור . אמרו לו אף זו אינה מן המובחר . שפעמים היתה מדה חסירה או יתירה כיצד שאם היה השאור עבה וקשה נמצאת המדה יתירה שכשיהיה השאור הזה שהוא עבה וקשה כשהיה קמח נמצא מחזיק קמח כפלים במדה יותר ממה שמחזיק עכשיו וכשימלא המדה על גב שאור נמצא יתירה . ואם היה השאור שנותן במדה רכה נמצא חסירה המדה לפי שהשאור שהוא נילוש רך מחזיק בכלי הרבה יותר ממה שהיה מחזיק קודם שנילוש וכשימלא המדה על גב אותו שאור רך נמצאת חסירה : סוף סוף בין עבה בין רכה עשרון קא כייל . וכשיהו הרי מלא : לכמות שהוא משערינן . לכמות שהיה אילו היה השאור קמח בעינן לשעורי ולא כדהוי השתא הלכך נמצא המדה יתירה או חסירה משום הכי בודה מתוכן : ואמאי בודה משום הכי ולימליה למדה סולת ולישקול פורתא מההיא סולת ולינחיה אבראי בכלא אחרינא ולעיין כמה מחזיק השתא ולחמציה ולהוייה כמה מפי שיעוריה . או להוייה כמה בצר שיעוריה . והדר ליגבליה בעשרון ולחזי כמה מפי או כמה בצר הסולת שבעשרון (א) ולמה הכי כי יביא שאור ממקום אחר אי הוה עבה או רכה יתמר או יבצר מן הסולת שבעשרון כי הוהא שיעורא [illegible] גזירה דילמא אתי לאיתויי שאור מעלמא מקמי דלישערי הכי כדאמרן והוה ממלא המדה על גבו והוא הותח חסירה או יתירה : אין מחמיצין החמץ שבתודה ושתי הלחם בגמי תפוחים . דמי פירות אין מחמיצין :

תפוח

פי' בקונטרס לר' מאיר אמאי בודה ולר' יהודה אמאי מביא מביתו מצאתי כתוב זה לא [illegible] סבר נמי עשרון דקרא היינו לאחר הבאת שאור א"כ אין כאן חסרון ויתרון ולענ"ד הקושיא [illegible] (לר"מ) הדק והשכח או שמא לא פליג ר"י אשאר מנחות דודאי כשהם סולת מודד דכתיב [illegible] גבי תודה ושתי הלחם גלי קרא דבעי שאור מעלה דאי בודה מתוכו לא הוי מן המובחר [illegible] לאותו חסר ויתר והשתא פריך אפי' לר"י ומיהו קשה מאי משני גזירה דילמא אתי לאותויי [illegible] שאור לעבר מן המובחר בלא חסר ויתר משום [גזירה] דרבנן נעשה חסר ויתר ונראה דבין [illegible] שאר מנחות סבר ר"י לגבל וימוד : תר"ח : ח] מעשיהם במזימה ובכוונה : ט] נמצאת . יתירה [illegible] : י] פורתא קמח מקמח : יא] מביתו ונלישה : יב] עבה הוא יראה לפי מה שחסר העשרון : [illegible] שהיה כשהוא קמח ובאותו : יד] שיעור ישליך מן הסולת : טו] זה גדול נמי : טז] תיבות [illegible] : יז] הלחם . וחמץ התודה בתפוחים ולא הוי חמץ מעליא . דמי פירות אין מחמיצין וס"ד : [illegible] . דכתיב בטרם אצרך בבטן ידעתיך : יט] אברהם . בערוך פי' יעקב עיין בערוך ידיד :

בתפוחים

א) פי' רכיש בבא בתרא כפי' הספר שכתב רש"י ז"ל אך כאן דהמשך גזירה דלמא אתי לאיתויי מעלמא מפרש כנ"ל .

שיטה מקובצת

א] בן ידיד. בן תיבות זה נמחק : ב] [illegible] : ג] ר' חייא בר חיננא [illegible] : ד] [illegible] : ה] [illegible] : ו] תיבת השאור [illegible] : ז] ולשקול [illegible]

ירמיה יא(טו)

מה לידידי בביתי עשותה המזמתה הרבים ובשר קדש יעברו מעליך כי רעתכי אז תעלזי

שם (להמשך הגמ')

זית רענן יפה פרי תאר קרא ה' שמך לקול המולה גדולה הצית אש עליה ורעו דליותיו

* רש"י [illegible] על המש' ד"ה אך ריא היתה

(א) שבת פט: "לעתיד לבא יאמר לו הקב"ה לאברהם...

⊛ תענית ג: כי כארבע רוחות... [illegible]

נושא

הקב"ה פוגש את אברהם בבית המקדש בשעת חרבנו

מקנה

פירושים לפסוק "לקול המולה גדולה"

* [illegible] אות ה"א מתחלפת באות ח"ת

מקנה

[illegible]

נושא

פירוש [illegible] חסירה יתירה [illegible]

נושא

[illegible] תפוחים